

Poštnina plačana v gotovini

ŠTEVILKA 2

LETNIK XXXVIII

NARODNI GOSPODAR

GLASILO ZADRUŽNE ZVEZE V LJUBLJANI

V LJUBLJANI, DNE 15. FEBRUARJA 1937

VSEBINA: Kakšne koristi smo imeli od naših posojilnic? — Zakaj ne velja načrt zadržnega zakona? — Potrošne zadruge in kmetje. — Industrializacija agrarnih držav v donavski kotlini. — Zvezine objave. — Iz našega združništva. — Gospodarstvo. — Literatura.

Priloga „Narodnega Gospodarja“ štev. 1, I. 1937.

Za vsa objavljena vabila, pri katerih ni izrecno drugače določeno, velja določba: Ako bi ta občni zbor ob navedenem času ne bil sklepčen, se vrši pol ure kasneje na istem mestu in pri istem dnevnem redu drugi občni zbor, ki veljavno sklepa ne glede na število navzočih članov.

Občni zbor Hranilnice in posojilnice v Breznu, r. z. z. o. z., se bo vršil dne 12. marca 1937 ob 11 dopoldne v župnišču. Dnevni red: 1. Poročilo načelstva. 2. Poročilo nadzorstva. 3. Odobritev računskega zaključka za leto 1936. 4. Volitev načelstva. 5. Slučajnosti.

Redni občni zbor Kmetijske zadruge v Cerknici, r. z. z. o. z., se bo vršil dne 14. marca 1937 ob 1 popoldne v šoli kaplanije v Cerknici. Dnevni red: 1. Čitanje zapisnika zadnjega običnega zbora. 2. Poročilo združnih funkcionarjev. 3. Odobritev računskega zaključka za l. 1936. 4. Volitev dveh odbornikov v upravni odbor. 5. Volitev petih članov nadzorstva. 6. Slučajnosti. Računi dohodkov in stroškov za leto 1936 so vsem članom javno v pregled od 7. marca do 14. marca 1937 pri načelniku Ivanu Lovku v Cerknici št. 8.

39. redni letni občni zbor Gospodarske zadruge na Češnjici pri železnikih, r. z. z. o. z., se bo vršil dne 7. marca 1937 ob 9 dopoldne v združnih prostorih. Dnevni red: 1. Poročilo načelstva in nadzorstva. 2. Čitanje revizijskega poročila. 3. Odobritev računskega zaključka za l. 1936. 4. Volitev načelstva. 5. Volitev nadzorstva. 6. Slučajnosti.

16. redni letni občni zbor Pašne zadruge za Selško dolino na Češnjici, r. z. z. o. z., se bo vršil 19. marca 1937 ob 9 dopoldne v prostorih g. Lotriča Franca na Češnjici. Dnevni red: 1. Poročilo načelstva in nadzorstva. 2. Odobritev računskega zaključka za l. 1936. 3. Volitev blagajnika. 4. Čitanje revizijskega poročila. 5. Slučajnosti.

Redni letni občni zbor Nabavne in prodajne zadruge v Gornji Rečici pri Laškem, r. z. z. o. z., se bo vršil dne 7. marca 1937 ob 3 popoldne v šoli v Gornji Rečici. Dnevni red: 1. Poročilo načelstva in nadzorstva. 2. Čitanje zapisnika. 3. Potrditev računskega zaključka. 4. Volitev načelstva. 5. Slučajnosti.

Občni zbor Mlekarske zadruge v Goričah, r. z. z. o. z., se bo vršil dne 19. marca 1937 po sv. maši v stari šoli. Dnevni red: 1. Čitanje zapisnika zadnjega običnega zbora. 2. Poročilo načelstva in nadzorstva. 3. Odobritev računskega zaključka za l. 1936. 4. Slučajnosti.

Občni zbor I. delavskega konzumnega društva na Jesenicah, r. z. z. o. z., se bo vršil dne 28. februarja 1937 ob pol 4 popoldne v dvorani Krekovega prosvetnega društva na Savi. Dnevni red: 1. Poročilo načelstva in nadzorstva. 2. Čitanje revizijskega poročila. 3. Odobritev računskega zaključka za l. 1936. 4. Volitev načelstva in nadzorstva. 5. Slučajnosti.

Občni zbor Hranilnice in posojilnice v Kresnicah, r. z. z. n. z., se bo vršil dne 7. marca 1937 ob 11 dopoldne v uradnih prostorih. Dnevni red: 1. Poročilo načelstva in nadzorstva. 2. Odobritev računskega zaključka za l. 1936. 3. Slučajnosti.

VII. redni občni zbor Kmetijske okrajne zadruge v Kranju, r. z. z. o. z., se bo vršil v ponedeljek 1. marca 1937 ob 10 dopoldne v »Ljudskem domu« v Kranju. Dnevni red: 1. Poročilo načelstva in nadzorstva. 2. Odobritev računskega zaključka za l. 1936. 3. Čitanje revizijskega poročila. 4. Volitev načelstva. 5. Volitev nadzorstva. 6. Slučajnosti.

Redni občni zbor Okrajne posojilnice v Krškem, r. z. z. n. z., se bo vršil dne 19. marca 1937 ob pol 11 dopoldne v prostorih pisarne Okrajne posojilnice v Krškem. Dnevni red: 1. Čitanje zapisnika običnega zbora z dne 25. marca 1936. 2. Odobritev in razloženje računskega zaključka za l. 1936. 3. Volitev načelstva in nadzorstva. 4. Slučajnosti.

IX. redni občni zbor Gradbene zadruge »Martuljek« v Ljubljani, r. z. z. o. z., se bo vršil v sredo 10. marca 1937 ob 1/3 popoldne v dvorani ljubljanskega semenišča. Dnevni red: 1. Čitanje zapisnika zadnjega običnega zbora. 2. Poročilo načelstva. 3. Poročilo nadzorstva. 4. Odobritev računskega zaključka. 5. Volitve. 6. Slučajnosti.

Občni zbor Kmetijskega društva v Loškem potoku, r. z. z. o. z., se bo vršil dne 19. marca 1937 ob 3 popoldne v društvenih prostorih na Hribu. Dnevni red: 1. Poročilo načelstva in nadzorstva. 2. Odobritev računskega zaključka za l. 1936. 3. Volitev načelstva. 4. Volitev nadzorstva. 5. Slučajnosti.

VII. redni občni zbor »Stavbne zadruge« Pohorski dom v Mariboru, r. z. z. o. z., se bo vršil v ponedeljek 1. marca 1937 ob 20. uri v dvorani gostilne »Novi sveti« (Povodnik, Jurčičeva ulica št. 4). Dnevni red: 1. Poročilo načelstva. 2. Poročilo nadzorstva. 3. Odobritev računskega zaključka za l. 1936. 4. Volitev načelstva. 5. Volitev nadzorstva. 6. Pismeni predlogi. 7. Slučajnosti.

NARODNI GOSPODAR

GLASILO ZADRUŽNE ZVEZE V LJUBLJANI

Člani Zadružne zveze dobivajo list brezplačno. Cena listu za nečlane po 25 Din na leto, za pol leta 1250 Din. — Cena inseratov po dogovoru. — Izhaja 15. dne vsakega meseca. — Rokopisi se ne vračajo.

Kakšne koristi smo imeli od naših posojilnic?

(Predavanje dr. J. Basaja v Radio Ljubljana dne 7. II. 1937.)

Vemo, da posojilnice pomenijo novo dobo v gospodarstvu slovenskega kmeta. Ali bi nam mogli kratko razložiti, kakšne so bile gospodarske in socialne razmere na kmetih, ko so se začele ustanavljati posojilnice?

Zemljiška odveza iz sredine preteklega stoletja je kmečko zemljišče osvobodila tlake in desetine, ni pa ustvarila pogojev, da bi kmet mogel samostojno in uspešno gospodariti. Vsled neugodnih razmer je zato kmet v velikem številu bolj in bolj izgubljal podeljeno mu neodvisnost in prihajal bolj in bolj v gospodarsko odvisnost oderuhov, ki je bila včasih hujša kot tlačanstvo pod grajsko gosposko. Grajska gosposka je bila po večini trda; bili pa so zelo številni tudi slučajji, da so kmetje imeli prav dobre graščake. Desetina in tlaka sta bili že pod Marijo Terezijo urejeni in vse je bilo zapisano v urbarjih. Pod oderuhi pa so kmetije nosile več kot grajsko desetino, nosile so nepisane in nekontrolirane bremena blagovnega in denarnega oderuštva. Vedno več kmetij je propadalo in cele kmečke družine so šle med brezdomece. Kmečki stan je bil v hudi stiski in nujno potreben pomoči ne samo pri nas na Slovenskem, ampak tudi drugod.

Odkod je tedaj prišla pomoč kmetu?

Vsak bi pričakoval, da bo prišla kmetu na pomoč država, ker je kmečki stan v resnici steber države v gospodarskem, socialnem in tudi narodno-obrambnem oziru. Pa ni bilo tako. Pomoč kmetom ni bila država, ampak je bila samopomoč v zadružništvu, v skupnosti; pot k zadružni skupnosti pa so oznanjali kmetom veliki možje, pionirji zadružništva: na Nemškem Raiffeisen, na Češkem Kampelik, na Poljskem Stefczik, pri nas pa dr. Krek, a pred njim že v gotovi meri tudi Mihael Vošnjak.

Kakšne zadruge je pri nas predvsem ustanavljal dr. Krek za kmete?

Zdravilo mora biti sposobno, da zdravi bolezen, za katero se predpiše. Bolezen našega kmeta je bilo tedaj denarno in blagovno oderuštvo. Zato je dr. Krek snoval na kmetih predvsem posojilnice za cenena posojila kmetom, v manjši meri pa zadruge za skupno nabavo gospodarskih potrebščin in tudi konzumnega blaga.

Kako je šlo pri ustanavljanju kmečkih posojil? Ali so kmetje pokazali razumevanje za tako organizacijo pri takratnem stanju izobrazbe?

Razmere, v katerih je dr. Krek začel z ustanavljanjem kmetijskih zadrug,

so bile dozorele in stiska kmeta je bila na vrhuncu. Zemlja je bila zrahljana in besede združnega evangelija so padale na rodovitna tla. V razmeroma kratkem času, v dveh desetletjih, je dr. Krek že zasnoval gosto mrežo posojilnic, ki so se pokazale res kot ljudske ustanove in pognale globoke korenine. Ne le v današnji dravski banovini, tudi na Koroškem, v Istri, na Goriškem so se ustanovljale po kmetih številne posojilnice. Dasi so meje, ustvarjene s svetovno vojno, odrezale veliko število posojilnic v ravno navedenih slovenskih deželah, vendar je tudi na področju Dravske banovine bila mreža izredno gosta in se je v času od uedinjenja pa do danes še znatno zgostila, tako da štejemo na področju dravske banovine 550 kreditnih zadrug.

Kako so organizirane posojilnice, da so mogle kmetu preskrbeti cenen kredit in ga rešiti oderuštva?

Posojilnice so organizirane na vzajemnosti, na popolni solidarnosti vseh članov. Vsakdo, ki postane član zadruge in dobi posojilo, jamči za vse hranilne vloge, naložene v posojilnici, s celim svojim premičnim in nepremičnim premoženjem. To pomeni dostavek, ki ga imate pri vsakem nazivu hranilnice in posojilnice: »registrovana zadruga z neomejeno zavezo«. Neomejena zaveza pomeni, da so vsi člani solidarno odgovorni za vsak v posojilnico vloženi dinar. Neomejena zaveza vseh članov dolžnikov je tisti trdni temelj, na katerega se je moglo z gotovostjo in zanesljivo nasloniti zaupanje vlagateljev. Če so namreč posojilnice hotele dajati posojila, so morale denar za taka posojila od nekoga dobiti. In dobile so ga ravno na podlagi neomejene zaveze, ker so nu-

dile popolno varnost za vse prihranke, ki so jih varčevalci vložili v posojilnice. Kdo je vlagal denar v posojilnice? Kakor so na kmetih taki, ki za izboljšanje gospodarstva, za nujne gospodarske potrebe potrebujejo posojila, tako so na drugi strani taki kmetje, ki v dobrih časih zbirajo prihranke za poznejše potrebe, bodisi za dote, za izobrazbo otrok, za nakup zemlje, za stara leta itd. Kakor more ladja nositi vagonске tovore, tako je neomejena zaveza posojilničnih dolžnikov nudila popolno varnost za milijonske vloge varčevalcev. Narod je razumel, da so posojilnice njegovi prijatelji, njegove ustanove, njegove trdnjave. Zato jim je zaupal in se jih oklepal v dobrih in težkih časih. Le iz tega zaupanja je mogoče pojasniti, da se je v slovenskih posojilnicah zbralo nad poldrugo milijardo prihrankov. In posojilnice so imele več kot eno milijardo tega denarja v posojilih, večji del seveda v kmečkih posojilih. Naše posojilnice so v dobi ene generacije vzgojile slovensko ljudstvo do najvišje stopnje varčnosti in organizirale ljudske prihranke zopet za posojila, po načelu: »Ljudski denar ljudstvu, kmetški denar kmetu.«

Ali so posojilnice poleg dovoljevanja kmetških posojil in organizacije varčevanja vršile še kake druge naloge?

Posojilnice niso skrbele samo za cenen kredit kmetu in v to svrho organizirale ljudske prihranke, ker če bi vršile samo te naloge, bi bile pač male podeželske banke in nič več. Posojilnice so izvrševale nalogo, ki jim je postavljena kot ustanovam Raiffeisena v pravilih, da imajo namreč namen dvigati svoje člane gospodarsko in **nravno**. Posojilnice so vršile med ljudstvom važno vzgojno nalogo. One so širile var-

čevanje z npravnim namenom, ker je varčevanje najuspešnejši način, kako se ljudstvo odvaja od zapravlljivosti in vsega, kar je z zapravljljivostjo združeno, t. j. zlasti pijančevanje, veseljačenje, igra, razbrzdanost. Tudi pri posojilih niso gledale samo na to, ali je posojilo dovolj varno, ampak tudi na to, ali bo posojilo res služilo dolžniku in njegovemu gospodarstvu v prid. Vprašale so torej prosilca za posojilo, za kakšen namen posojilo prosi. In niso dovoljevale posojil, ki bi služila za konsum, za večje izdatke, za lahkomišno gospodarstvo in gospodinjstvo, temveč le za resnične gospodarske potrebe, t. j. za pomoč, če je posestnika zadela nesreča in za izboljšanje gospodarstva, če je n. pr. posestnik hotel izboljšati gospodarska poslopja, popraviti hlev in napraviti gnojnično jamo, izboljšati svojo živinorejo, povečati dohodek z njiv in travnikov z boljšim obdelovanjem, z boljšim semenom, za nabavo strojev i. t. d. Ljudstvo se je dvignilo **npravno**, ko se je oprijelo varčevanja. Ljudstvo se je dvignilo **gospodarsko**, ker so se dajala posojila le z gospodarskih vidikov, za napredek gospodarstva in s tem seveda za povečanje blagostanja. Dolžnike pa so posojilnice vzgajale k rednemu izpolnjevanju prevzetih obveznosti. Vsled tega vzgojnega dela med varčevalci in dolžniki se je v teku desetletij dvignilo npravno življenje naroda, dvignilo se je blagostanje in **ustvarilo se je ozračje zaupanja**. In le v takem ozračju zaupanja je mogoč razvit kreditni sistem, za kar so pri nas posojilnice gradile temelje.

Po vojni je bilo seveda to delo izredno težavno, ker je vojna narod ne le gospodarsko in fizično, temveč tudi

npravno uničevala. Še težje pa je bilo delati posojilnicam potem, ko je nastopila denarna kriza, ko dolžnik ni imel denarja, da bi plačeval obresti in vračal dolg, četudi je mogoče imel dobro voljo.

Ali so bile posojilnice tudi drugače ljudstvu v korist poleg vzgojnih in gospodarskih nalog, o katerih ste nam ravnokar govorili?

Koristi posojilnic niso bile samo gospodarske in vzgojne, dasi so že samo te koristi bile za narod velikega pomena. Posojilnice so blagodejno vplivale tudi v **socialnem oziru**. Pred posojilnicami smo rekli, da je cvetelo oderuštvo. In kdo so bili oderuhi? To so bili sposobni, agilni možje, ki so pa sposobnost in delavnost izrabljali le v svojo korist, da ugođe svoji sebičnosti. Zato seveda redno v škodo svojega okoliša. S posojilnicami pa je bila takim sposobnim, delavnim možem dana prilika, da so v odborih posojilnic postali pravi blagoslov za svojo občino, kakor bi bili prokletstvo zanje, če bi se bili pečali z oderuštvom.

Socialni pomen posojilnic leži v tem, da so branile kmečki dom, kmečko družino in kmečko gospodarstvo pred propadanjem in vodile gospodarstvo po poti napredka. Posojilnice niso dale, da bi se kopičila zemlja v rokah vaških mogočnikov in bi šli na boben kmečki domovi. Na ta način so posojilnice ohranile naši vasi tisto enakomernost in enotnost v posestnem stanju, da je na vasi ostal kmet poleg kmeta, ne pa mogočnik poleg bajtarja in dninarja.

Kakšen pa je bil vpliv posojilnic na kulturno in politično življenje slovenske vasi?

Posojilnice so veliko storile tudi za kulturni napredek slovenske vasi. Noben prosvetni dom ni zgrajen brez iz-

datnega sodelovanja posojilnice. Koliko predavanj, tečajev, gospodinjstkih tečajev, gospodarskih predavanj so pridile posojilnice! Koliko listov so naročile in mnogokrat tudi plačevale za revnejše kmetijske družine, ki bi sicer ostale brez dobrega časopisja! V političnem oziru pa samo tole. Vrnile so kmetu politično svobodo, ki mu jo je bilo oderuštvo oropalo. Kot demokratične organizacije so bile šola demokratizma, v kateri se je narod naučil, da se mora otresti političnih zajedalcev in političnih samozancev, ki hočejo voditi politiko svojega žepa in svoje slavohepnosti, a v škodo narodu. Posojilnice so ustvarile pogoje za politično zavednost, ko so kmetu nazorno predočile v njegovi zadružni ustanovi, kaj premore skupnost, kaj premore organizacija, kaj premore izobrazba. Politično zavedno ljudstvo pa se trajno ne bo dalo izkoriščati od političnih koristolovcev in političnih samozancev.

Povedali ste nam, da so posojilnice našle razumevanje med narodom in so se silno razmahnile in pomnožile do začetka denarne krize. Kako pa je bilo potem, ko je nastopila denarna kriza?

Kriza je prišla vsaj za naše zadružno denarstvo kot strela z neba. Nihče v zadružništvu ni mislil na denarno krizo. Sicer so pa tudi razmere v državno-finančni politiki bile take, da na krizo nihče ni mogel misliti. V maju leta 1931. smo v naši državi dobili stabilizacijsko posojilo milijardo frankov in Jugoslavija je skoro zadnja v Evropi s pomočjo tega posojila stabilizirala dinar, t. j. mesto papirnatega dinarja uvedla zlati dinar, dinar, ki je predstavljal gotovo težino zlata v blagajnah narodne banke in ki ga je bilo vsak čas mogoče

zamenjati za zlato. Kot naravno posledico zatega dinarja smo tudi šele leta 1931. v poletju dobili popolno devizno svobodo. Toda stabilizacija in devizna svoboda sta bili prav kratkotrajni, četudi smo ju dobili šele po 15 letih čakanja. Po štirih mesecih stabiliziranega dinarja in devizne svobode pa kakor da bi se bila odprla zemlja in zazijal pred denarnimi zavodi prepad. Preplašenost vlagateljev in zato njih naval na denarne zavode, dviganje vlog, pomanjkanje gotovine, vedno večji strah in zbežanost in vedno večje nezaupanje, gluha ušesa narodne banke itd. Kakor da bi se bilo vse zarotilo, da se mora lepa organizacija ljudskih posojilnic uničiti in kreditni sistem, ki smo ga skozi desetletja gradili, pokopati pod razvalinami strahu, zbežanosti in nezaupanja! In vlada? Mesto da bi bila napravila nujne in dalekosežne ukrepe za pomirjenje vlagateljev in za vpostavitve likvidnosti posojilnic, je prišla z uredbami o zaščiti kmetov. In ker so se te uredbe iz leta v leto podaljševale, je iz leta v leto bolj raslo nezaupanje vlagateljev, iz leta v leto bolj so se pa tudi demoralizirali dolžniki. Mislili smo, da bo kriza trajala nekaj tednov, no gotovo ne več kot 6 mesecev, a zategnilo se je blizu 6 let in še je ni konca. Uvedel se je režim zaščite kmečkih dolžnikov iz političnih razlogov, a poglavitno na škodo denarnih zavodov in s tem tudi njihovih vlagateljev, katerim so vloge v denarnih zavodih zamrznile. Vsa ta dolgotrajna in nepremišljena zaščitna politika se je izvajala brez pravega načrta in v očitno škodo organizacije ljudskih denarnih zavodov — hranilnic in posojilnic. Uredbe so se spreminjale in podaljševale, da nihče ni

vedel, kaj velja in kaj ne. To so bila težka, za denarstvo najmučnejša leta začasnih in zasilnih uredb, ko smo zaman čakali, kako se bo ta klopčič odmotal.

No, in končno je prišla uredba o likvidaciji kmečkih dolgov, ki ni več začasna in zasilna. Ali je ta uredba posojilnice zadovoljila?

Po vsem, kar smo v letih zaščitnega režima okušali, smo to uredbo morali pozdraviti vsaj s tega stališča, da je res končnoveljavna, da je vedno bolj zamotani klopčič zaščitnih uredb odmotala. Toda smatramo, da je ta uredba šele **prvi del** rešitve vprašanja kmečkih dolgov, kateremu mora slediti še drugi del. In drugi del je — **povrnitev** likvidnosti našim posojilnicam, da bodo mogle po toliko letih obnoviti svoje delo in da pridejo enkrat tudi vlagatelji do svojih pravic.

Pravite, da je zadružništvo uredbo pozdravilo, pa je vendar bilo toliko pritožb na uredbo o likvidaciji kmečkih dolgov?

Če presojamo uredbo, jo moramo presojati z dveh stališč. Prvo je gotovo stališče dolžnikov. Dolžniki so uredbo po ogromni večini pozdravili, saj jim breme dolga olajša za polovico. Uredba je temeljito olajšala kmečke dolgove. Če so prej kmetski dolžniki trdili, da pri sedANJI donosnosti kmetске zemlje nikakor ne morejo odplačati dolga, ga bodo pač mogli odplačati, če se jim je dolg kar za polovico olajšal. Tisočem in tisočem kmetom so brisani vsakemu lepi tisočaki dolga. Kljub temu pa so tudi med dolžniki bili taki, ki so na uredbo zabavljali. Bili so to deloma strankarsko omejeni ljudje, ki tudi na širokosrčno darilo razdolžitve zabavljajo samo zato, ker to darilo daje politični nasprotnik. Po večini seveda tega niso

krivi sami, temveč njihovi voditelji, ki so jih hujskali in še hujskajo ter so jih o uredbi tudi napačno informirali.

Druga vrsta nezadovoljnežev med dolžniki so pa oni, ki so upali in ponovno tudi zahtevali, da se morajo kmečki dolgovi v celoti brisati. Tem je razdolžitev samo za polovico premalo in hočejo, da se briše vse. V ozadju bi pri takih nezadovoljnejših mogli najti komunistične agitatorje, ki za vsako ceno in z vsako lažjo hujskajo narod, samo da vzdržujejo med njim trajno stanje nezadovoljnosti in razburjenosti.

Drugo je pa seveda stališče posojilnic in denarnih zavodov napram uredbi. Posojilnicam je uredba naložila žrtve, ki so težke. Dati morajo za znižanje kmečkih dolgov vse rezerve, ki so jih vztrajno zbirale mogoče desetletja. To je težka žrtev za posojilnico, ki je ravno z močno rezervo vlagateljem vzbujala zaupanje in jim nudila občutek sigurnosti. In poleg tega stavlja uredba posojilnicam v izgled, da bodo dobivale denar za odstopljene kmečke dolgove v teku 14, oziroma celo 20 let. S takim stanjem se seveda zadružništvo ne more zadovoljiti in to je najvažnejši razlog, da trdimo in zahtevamo obenem, da je uredba o likvidaciji kmetских dolgov prvi del, kateremu mora slediti drugi del — uredba o likvidnosti posojilnic. Seveda se to drugo vprašanje ne more tako hitro reševati. Zlasti eno bo poprej potrebno, da se z završeno predajo Agrarni banki ugotovi končno stanje kmetских posojil.

Povedali ste nam, kakšne posledice je imela za posojilnice denarna kriza in pa likvidacija kmetских dolgov. Ali je po vsem tem še upati, da bodo posojilnice po deželi v doglednem času normalno delale, ali pa bodo mogoče

z likvidacijo kmetских dolgov tudi one polagoma likvidirale?

Prorokovanje je nehvaležna reč. Po vrh tega so razmere za posojilnice danes tako težke in izgledi tako temni, da so optimisti zelo rezervirani, pesimisti pa se počutijo kot riba v vodi. Toda kljub vsemu temu ne smemo pretemno gledati. Naš slovenski kmet se je navadil posojilnic in jih zato ne bo mogel več pogrešati. Ker danes kmet nima nikaškega kredita, niti pri trgovcu ali obrtniku, niti pri zasebniku, niti pri denarnem zavodu, bo dolžnost vlade, da to važno in veliko vprašanje, kako poskrbeti kmetu zopet kredit, uspešno rešuje. To je njena dolžnost tem bolj, ker so vse dosedanje zaščitne uredbe, zlasti pa uredba o likvidaciji kmetских dolgov poleg denarne krize glavni razlog nelikvidnosti. Vladi je torej postavljeno veliko vprašanje, kako kmetu poskrbeti za kredit in s tem omogočiti rentabilnost in napredek kmetijstva; v zvezi s tem bo pa samo ob sebi prišlo do take rešitve, da je kreditno zadružništvo najbolj poklicano, da preskrbuje kmetu

cenen gospodarski kredit. Vlado torej čaka naloga, ki smo jo že zgoraj navedli: poleg uredbe o likvidaciji kmetских dolgov mora dati še drugo uredbo o likvidnosti kreditnega zadružništva.

Ker je kmetски kredit važno gospodarsko in socialno vprašanje, bo vlada za rešitev tako važnega vprašanja tudi morala iskati in najti potrebna sredstva. Če se je za javna dela mogla določiti kar cela milijarda, ni vprašanje kmetskega kredita in likvidnosti nič manj važno, da se iščejo in najdejo tudi enaka sredstva. Posojilnice si same veliko prizadevajo, da pridejo do likvidnosti. Zato bo že tudi manjša pomoč zadostovala, da večji del posojilnic začne poslovati in poleg posojilojemalcev zadovolji tudi vlagatelje. Čim pa se bodo vlagatelji prepričali, da imajo posojilnice denar za izplačilo njihovih vlog, ga ne bodo več zahtevali. Vrnilo se bo zaupanje in vlagatelji bodo zopet nosili svoje prihranke v posojilnice, da bodo mogle posojilnice vršiti svojo gospodarsko in socialno nalogo pomoči članom na načelu vzajemnosti in solidarnosti.

Zakaj ne velja načrt zadružnega zakona?

V informacijo naših čitateljev priobčujemo v doslovnem prevodu članek beograjske »Zemljoradničke zadruge«, glasila glavne zveze srbskih kmetijskih zadrug, ki je izšel v 5. letošnji številki pod gornjim naslovom. Članek se glasi:

»Poslednje dni se vodi po naših časopisih polemika o zadružništvu v zvezi z načrtom novega zadružnega zakona. Na zadružništvo se je spravil tvorec tega načrta, kateremu kakor da ni prav,

ker je skoro celokupno zadružništvo nastopilo proti njegovi tvorbi.

Zato, ker zadrugam omejuje sprejemanje hranilnih vlog. Zadružništvo je gibanje malih ljudi, ki ne razpolagajo s kapitalom, ki nimajo gotovega denarja, ki ne žele svojih malih prihrankov izročati bankam, da jih le-te po visokih obrestih in stroških placirajo med druge, isto tako male ljudi. Kreditno sposobnost so

ustvarjali s svojim jamstvom, ki je dostikrat neomejeno, in dobivali posojila od bank po nižji obrestni meri, ker so dvigali večje vsote. Da bi se osvobodili od bank, so uvedli štednjo, ki je povsod provedena. S stalno štednjo so postavljali zadruga na lastne noge. Tako ojačene zadruga so sprejemale vloge tudi od nezadružnikov in ves ta denar se je uporabljal za pospeševanje drugih zadružnih panog, za pospeševanje vasi, kmetov, pa tudi trgovcev in drugih malih ljudi, ker zadruga ne more dajati posojil nezadružnikom. Ves denar torej, ki se vlaga v zadruga, podpira samo vas in malega človeka. To prizadevanje načrt novega zadružnega zakona ovira, ker se zabranjuje sprejemati vloge od nezadružnikov v neomejeni meri in se postavljajo zelo ozke meje. Če je ta odredba v korist zadrug in malega človeka, lahko vsakdo sam presodi.

Trdi se, da je bila zloraba s strani zadrug v tem pravcu. Morda. O tem nimamo podatkov. Toda ali ni bilo daleko več zlorab v bankah, zlasti v malih provincialnih, ki so vloženi denar redovito uporabljale tako, da to ni bilo na korist malemu človeku, pa se nihče ne najde, da bi jim omejil sprejemanje vlog. Zakaj tedaj omejevati zadrugam, ko obstoji tu 90% verjetnosti, da bodo šle hranilne vloge za napredek malega človeka, v prvi vrsti kmeta? Zakaj onemogočati razvoj zadružništva namesto preganjati zlorabe, ki so povsod mogoče? Zakaj siliti zadruga, da bodo odvisne od bank? Nekemu Rosenduftu je dovoljeno, da skupno z drugimi tujci, katerih ne poznamo, ker se delnice ne glase na ime, osnuje banko, da sprejema vloge od kogar hoče in da to upotrebljava po svoji mili volji, a to se ne dovoljuje zadru-

gam malih domačih ljudi, ki ne morejo pobrati denarja in oditi v daljni svet, ker jih tu veže zakon, zemlja, rod... Zakaj tako? Zadružništvo, povsem prirodno, ne misli tako.

Zato, ker onemogoča finančno sodelovanje med posameznimi zadružnimi oblikami. Ko so zadruga v svojih zvezah že stopile na noge, ko so zbrale kapitale v vlogah in štednji, tedaj so zveze delo razdelile. Prevzele so skladno s potrebami svojih zadružnikov tudi druge posle: nabavo, prodajo, proizvodnjo itd. Osnovale so posebne glavne zadruga za kredit, za nabavo itd. Naravno, da s tem niso nameravale teh poslov povsem ločiti drugega od drugega, ampak jih samo vzpostaviti in to tako, da glavna kreditna zadruga kreditira posle, a ostale da lažje delajo. Ravno tako kakor dela večja trgovina, kadar osnuje blagovni oddelek, blagajno, ekspedicijo itd. Sedaj pa hoče načrt vse to odpraviti. Kreditna zveza (glavna kreditna zadruga), ki ima denar, ne more po tem projektu, da ga porabi za pospeševanje drugih zadrug, ampak mora denar nalagati v banke. Ali je to zaradi boljšega napredka zadružništva? Ali je boljše in ali zahtevajo koristi malih ljudi in kmetov, da se njihovi, z muko pridobljeni prihranki morajo izročati bankam, namesto zadružnemu gospodarskemu razvoju? Kaj bi rekel kak veliki trgovec, ko bi došla odredba, da naj denarni oddelek iste trgovine daje denar v banko, a ne blagovnemu oddelku. Pa bi ga še prepričevali, da je to napravljeno samo zato, da bolje in dalje dela in da veselo živi. Tudi tu torej, kar je dovoljeno nekemu Sonnestrahlu, ni dovoljeno našemu zadružništvu, a vse našemu kmetu v škodo.

Zato, ker celo predpisuje tudi tehnično stran zadružnega poslovanja in prepoveduje prodajanje blaga na čvrst račun. Ko so zadružne zveze prešle na večje posle, kakor je n. pr. izvoz zadružnega blaga v inozemstvo, in ko so razni klirinški in drugi predpisi počeli ovirati plačila, je bila uvedena — v ostalem stara in znana — praksa, da se je blago prevzemalo od kmeta na čvrst račun. Kmet ne more čakati, da dobi denar. Poleg tega obstoji možnost, da se enkrat pri blagu izgubi, drugič zasluži, pa da se vse to nekako izenači, da ne bi ena zadruga izgubila, a druga zaslužila. S tem poslovanjem pride kmet hitro do denarja, a dobiček se kasneje deli tako, da se izenačuje pri raznih zadrugah. To je torej posel, ki je znan in uveden po razmerah, v katerih živimo. Tako poslujoč mora zveza dobiti vlogo od kmeta, drugače ne, ker je kmetu denar nujno potreben. Edino tako je mogoče kmeta iztrgati iz rok prekupčevalcev. Sedaj pa pride načrt zadružnega zakona in to prepoveduje. Komu naj kmet daje blago? Prekupcu, naravno. Tako se načrt briga tudi za tehnično stran posla, česar drugače trgovski in drugi gospodarski zakoni ne delajo ne pri nas, ne drugod.

Načrt hoče na ta način dajati kmetov denar banki, kmetovo blago pa prekupcu in trgovcu. Vsakomur pa je jasno, da je zadružništvo ravno zaščita pred bankami in trgovci.

Zato, ker ovira delo zdravstvenih zadrug. Mi jugoslovanski zadrugarji smo zlasti ponosni, ker se je najprej pri nas v svetu rodila nova vrsta zadrug, zaradi katerih prihajajo zadružni prvaki vsega sveta, da jih presadijo tudi k sebi. To so zdravstvene in

veterinarske zadruge. Namesto, da bi pospeševal te zadruge, jim ta načrt zakona delo ovira. Kadar se bo sčasoma govorilo v literaturi in zadružni zgodovini o teh zadrugah, je verjetno, da bo stalo zapisano: To vrsto zadrug so zamislili in započeli Jugoslovani, tam pa so tudi najprej zaježili delo ravno teh zadrug. Ali je to v interesu našega zadružništva, ali je v interesu zdravja našega malega človeka, da se to dogodi? In zaradi česa je potrebno to storiti?

Zato, ker ruši zadružna načela. Zadružništvo deluje z uspehom že sto let. Sestavilo je že neka načela, katerih se mora držati vse zadružno delo in po katerih se ima presoјati, kaj da odgovarja duhu zadružništva in kaj ne. Edino tisto, kar je v skladu s temi načeli, ima pravico, da se naziva zadružno delo. Kdor se sklicuje na to, da dela v korist zadružništva, se mora naslanjati na te priznane in posvečene principe, po katerih predstavlja zadružništvo novo gospodarsko obliko, različno od kapitalistične. Pravi zadružni zakon se mora osnovati na teh načelih. Na žalost pa gre načrt, o katerem se govori, mimo nekih osnovnih principov in uvaja škodljive novotarije, prav za prav zavaja zadružništvo v kapitalistične vode.

Tako je osnovni zadružni princip, da odločuje zadružnikova osebnost. Zadruga dela za vse zadružnike enako in njen cilj je, da odbija vpliv bogastva, denarja. To pojmovanje je izraženo v odločni zahtevi: En človek, en glas. Dočim daje kapitalistično društvo prednost kapitalu, zahtevajoč, da se na občnem zboru glasuje po številu akciј, želi zadruga, da na občnih zborih odločujejo ljudje brez obzira na število deležev. Ta glas se more oddati le osebno in se ne more

prenesti na drugega, da bogati ne bi terorizirali siromašnejših. Vsakomur je jasen ogromni pomen te osnovne zadružne ustanove in vsakomur je jasno, da je to bitna oznaka zadružništva, za razliko od kapitalizma, kjer vlada in odločuje kapital. Načrt pa predvideva tudi glasovanje po številu deležev in prenos glasa na drugega, in s tem ubija zadružni duh z zadružnim zakonom. Ravno tisto, kar je bistveno v zadružništvu, načrt zanemarja.

Zato, ker ne priznava kulturnega pomena zadružništva. Nadaljna bistvena označba zadružništva je, da je ustanova tudi za kulturni razvitek zadružništva, in ne samo za gospodarski. To so bili zamislili že siromašni in nezaposleni ročdelški poštenji pionirji in provajali že tedaj, ko so komaj životarili. Tega pomena načrt nikjer ne priznava, ker ga nikjer ne predvideva, dasi bi bilo potrebno, da ga omeni že v definiciji zadruga.

Znano je, da je zadružništvo nastalo kot obramba malega človeka, posebno kmeta, kot obramba pred izrabljanjem s strani posrednikov, trgovcev. Jasno je, da prihaja z njimi v borbo, ker zadružništvo prevzema posle, ki jih je doslej izvrševal trgovec. Načrt pa določa, da morajo zadruga za pridobitev dovoljenja za izvrševanje trgovine imeti povoljno mnenje trgovskih in industrijskih zbornic in drugih ustanov. Mar je to v interesu pospeševanja kmetov in zadružništva?

Načrt torej želi, da kmeta in druge zadružnike prisili, da svoj prihranjeni denar izroča bankam, namesto svoji zadružni ustanovi, in ga sili, da prodaja prekupcu; česar nikomur ne prepoveduje, prepoveduje zadrugam, zaradi kate-

rih se ustvarja; ubija važno vrsto za drug; zanemarja osnovne zadružne principe, katerih ali ne pozna ali ne priznava; kmete in druge zadružnike predaja v roke njihovih protivnikov itd.

Takšen zakon, kakršnega predvideva načrt, je vsekakor dober, ali ne za zadružnike, nego za njihove nasprotnike, kapitaliste. Tudi oni bi boljšega ne napravili. Ta načrt se da braniti, toda ne z zadružnega stališča. V ostalem čitamo braniteljevo obrambo tudi v trgovskih novinah, a ta list ne bi niti natisnil tega, kar ni v interesu profitašev.

Mi trdimo, da branitelj nima pravice, da se sklicuje na to, kako brani zadružništvo in zadružnike, kako brani kmeta in malega človeka. Drugače pa ima popolno pravico, da brani, karkoli misli, da je dobro in pravično. To pravico ima vsak človek, pa tudi on.

Kar se tiče zlorab v zadružništvu, morda obstoje, ko se tako odločno spravljajo v javnost. Samo eno je gotovo, da namreč niso tolikšne, kolikor še to trdi. To dokazuje izjava glavne zadružne zveze. Drugo, kar je jasno, je pa to, da se zlorabe ne lečijo na tak način, da se zadružništvu ovira delo in razmah in se ljudski napor postavlja tja, kamor ljudstvo noče. To bi bilo isto, kakor če bi koga bolet želodec, a zdravnik bi trdil, da je najbolje v interesu bolnikovega zdravlja, popolnoma ga izrezati. Lečiti je dobro, morda tudi operirati, a ne izrezati cele dele, brez katerih ni življenja. Jasno je tudi to, da se more vse to opravičevati z napredkom zadružništva. Zakaj kmetu in zadružniku zabranjevati tisto, kar se dovoljuje vsakemu tujcu in vsakemu prekupcu in trditi, da je to dobro? Zakaj razbijati edinstvo zadružnega organizma, pa trditi, da je to bo-

lje, ko je že neki Rimljan pomirjeval ljudi s pripovedko o tem, kako more telo napredovati samo tedaj, ako vsi organi živijo skladno?

Mi smo tu omenili samo nekatere momente, samo one, ki bodejo v oči, in druge podobne stvari. Tako se združ-

ništvo ne brani. Ako njegovi branitelji, ki poznajo zlorabe, ki jih omenjajo, najdejo drugi, boljši in popolnoma združni način, da jih odpravimo, naj bodo čvrsto uverjeni, da jim bomo mi za drugarji večno hvaležni.«

Potrošne zadruge in kmetje.

Če se hočejo konsumne zadruge prav razviti, če hočejo svojo moč razširiti tako, da bodo postale odločujoč faktor v narodnem gospodarstvu, je potrebno, da se razširijo tudi po deželi in da pritegnejo v svoj krog tudi kmečko prebivalstvo. To je neobhoden pogoj za izgradbo združnega gospodarstva, ki naj bo v krajevnem in nacionalnem pogledu sklenjeno; je pa tudi pogoj za uresničenje združne misli o gospodarski skupnosti. Ravno danes, v času, ko smo doživeli agrarno krizo, ki pretresa eksistenco kmečkega stanu, se pojavlja ta misel kot posebno nujna naloga v gibanju konsumnih zadrug. Kriza ni zgrabila samo materialne eksistence, ampak v velikem obsegu tudi duhovno življenje in je pretresla kmetijstvo v mnogih deželah tudi v socialnem oziru.

V največjem delu Evrope je kmetijstvo še dandanes najvažnejša osnova vsega gospodarskega življenja. Kmetijstvo je najmočnejši socialni sloj in celo v industrijskih državah (izvzemši Anglijo) ne zaostaja v pogledu številčne moči in socialne strnjenosti za delavstvom. Pokret konsumnih zadrug, ki je ljudski pokret, ne more iti mimo tega dejstva brez upoštevanja.

V nekaterih državah, n. pr. na Danskem in na Ogrskem, so kmetje dejan-

ske že v veliki meri organizirani v konsumnih zadrugah. Kosumno združništvo je v teh državah celo izšlo iz vrst kmečkega ljudstva in se še sedaj bistveno naslanja nanj. V drugih državah so konsumne zadruge ostale omejene skoraj samo na mesta in industrijske kraje in te zadruge so se morale uveriti, da silno težko dobi do kmeta dostop organizacija, v kateri je merodajno mestno prebivalstvo, zlasti delavstvo in v kateri se napačno razlagajo in poudarjajo čisti konsumentski interesi.

Odpor in zapreke, ki ovirajo delo konsumnih zadrug na deželi, so v velikem delu sploh nerazumljive. Ta odpor korenini dostikrat v domnevah in predstavah, ki so nekako dobile moč instinkta in jim je torej težko priti blizu z dokazovanjem. Zakaj je do tega prišlo, tega ne bomo raziskovali.

Tisti, ki imajo vpogled v to stvar, priznavajo v obeh taborih, da pomenja nasprotje med mestom in deželo bojno razpoloženje proti interesom mestnega in kmečkega prebivalstva in to naziranje se sedaj vedno bolj širi. Toda trud, ki je potreben, da se napravi pot za trajno skupno delo pri kaki določeni skupni nalogi, se vendarle često podcenjuje. Dostikrat se misli, da zadostuje, če se pojasni dejanski položaj oboje-

stranskih interesov in če se apelira na uvidevnost in dobro voljo, da pa v ostalem materialni uspehi polagoma se razvijajočega skupnega dela govore sami za se in da bodo sčasoma pospešili tempo razvoja. Toda dejansko to ne zadostuje, če naj se skupno delovanje poglobi in privede do prave zavesti skupnosti. Dosedanje skupno delo med kmetijskimi in konsumnimi zadrugami je po nekaterih krajih rodilo že prav lepe gospodarske uspehe, toda prav dostikrat je bilo to poslovanje le skupno delovanje voditeljev, ki ni segalo dovolj globoko v zavest širšega članstva. Prava zavest o skupnosti se bo tudi težko razvila iz takega skupnega dela, ki se izvršuje le od slučaja do slučaja, razvija se le v skupnem delu za veliko skupno stvar.

To skupno veliko nalogo je treba šele ustvariti ali, recimo, šele pojasniti. Treba je vse različne skupne točke, ki so se pokazale v teku dosedanjega sodelovanja, združiti v velik skupen združni celotni sostav, ki bo pravičen tako konsumentom kakor tudi kmečkim producentom. Takemu sostavu se bodo lahko bližale tako kmetijske kakor tudi konsumne zadruge, čeprav ni ravno treba, da bi stremele k cilju po istem potu. Zasedovanje takega skupnega cilja se ne more izvesti od danes na jutri, ker niso enaki notranji nagibi k načelnim vprašanjem gospodarske ustave, če že ne v vodstvu, pa vsaj v velikem delu članstva. Potrebno je namreč, da se poprej izvrši intenzivno ideološko delo in da se ustvari ozračje zaupanja, predvsem iz same prakse skupnega delovanja. Brez takega zaupnega razmerja se ne bodo dale premagati ideološke ovire sodelovanja, ki tvorijo resnično skupnost.

Težava naloge obstoji v tem, kako

dati zavesti o skupnih obveznostih kolikor mogoče široko podlago in kolikor mogoče konkretno obliko. Pri tem ni niti potrebno niti mogoče, takoj predstaviti članstvu skupno nalogo kot dovršeno idejo. Za enkrat bo zadostovalo, če deluje skupna naloga kot gonilna ideja in se skupno iščejo pota in oblike za njeno razrešitev. Če naj se izvede tako skupno iskanje, je treba poprejšnjih razgovorov, diskusije po časopisju i. t. d.

Možno bi bilo, da si konsumna združništvo poišče pot do skupnega delovanja s kmetijskimi zadrugami, pa tudi daljši, direktni, četudi organizatorično težji pot do kmečkih producentov. Vse to bi se izvršilo v zvezi s poskusom, pridobiti vaško prebivalstvo za konsumno zadrugo. Če bi v podeželskih krajih, ki bi si jih konsumna zadruga izbrala za svojo propagando, ne obstojale nobene ali vsaj ne dobro delujoče kmetijske prodajne zadruge in ima konsumna zadruga sama v svojem članstvu nekaj kmečkih članov, bi mogla tvegati poizkus, da organizira te člane tudi kot producente. Mogla bi osnovati določene dobaviteljske skupine, ki bi v določenih mejah prevzeli odgovornost za dobavljanje po kakovosti neoporečnega blaga konsumni zadrugi in bi obenem imeli delovati tudi na to, da se razširi in poveča promet konsumne zadruge v vasi. Prednost takih dobaviteljskih skupin bi bila predvsem ta, da bi se vzpostavili neposredni stiki med kmetijsko produkcijo in konsumom, ki bi zelo olajšali prilagoditev kmetijske produkcije na potrebe konsumentov in bi tudi na tej podlagi olajšali umno standardiziranje. Seveda se ne sme pustiti v nemar, da bi bile s tako organizacijo združene velike težave, ki bi pa pač tičale bolj v

človeški naturi kakor v tehnični strani problema, predvsem pa v izbiri primerljivih funkcionarjev. Če bi bil enkrat led prebit in dosežen izvesten uspeh, bi se težave kmalu zmanjšale. Uspeh sam bi bil spočetka brez dvoma v veliki meri odvisen od psihološkega razpoloženja. Notranje sodelovanje udeležnikov, njihova volja vztrajati in mera nastopajoče odpornosti so odločujoči faktorji za vsak nov začetek.

Iz ravnokar povedanega sledi, da dobaviteljska skupina nikakor ni zami-

šljena kot konkurenčna organizacija nasproti kmetijskim prodajnim zadrugam. Brez dvoma pa je bolj ugodno, dovesti kmetijske zadruge v ožji stik s trgov, ki je organiziran v konsumni zadruzi. Sistematično skupno delovanje ne bo samo močnejše pozadružilo poslovanja obeh združnih vrst, ampak bo dalo tudi združnemu gibanju možnost, trdno skleniti združni obroč. Potem bi bil pot prost za organsko rešitev kmetijskega konsumnega vprašanja.

Industrializacija agrarnih držav v donavski kotlini.

V časopisu »Wiener landwirtschaftliche Zeitung« je priobčil znani narodni ekonom, minister v p. dr. Oton Frangeš pod gornjim naslovom članek, v katerem razpravlja o možnostih in pogojih za industrializacijo agrarnih držav v donavski kotlini. Avtor piše:

Gospodarska prosperiteta vsake države se zdi, da je tedaj zajamčena v najširši meri, če se njene gospodarske sile vzdržujejo v ravnovesju. Ravnovesje pa se ne da doseči samo v okviru lastne gospodarske prostornine — to so v zadnjem času zadostno dokazala predaleč idoča avtarkijska prizadevanja raznih držav s svojim polomom — ampak se mora dosegati tudi v zamenjavi blaga z inozemstvom. Te preproste resnice ni treba šele dokazovati, saj je splošno znano dejstvo, na katerem so zgrajena prizadevanja vseh trgovinskih dogovorov. Toda ne smemo prezreti, da zadeva uporaba tega spoznanja dejstev v praktičnem življenju ob težave; kajti le redko se da tako v notranjosti države kakor tudi v njenih odnošajih do drugih dr-

žav ustvariti edinost v vseh interesiranih krogih o tem, kako daleč se smejo interesi posameznih produkcijskih panog žrtvovati vprašanju o dosegu ravnovesja gospodarskih sil. Kot največji in najboljše problem se pri tem pokaže vprašanje: Kako daleč naj se v danem slučaju žrtvujejo agrarni interesi industrijskim in nasprotno industrijski agrarnim? Posebno važen je ta problem v donavskem območju, kjer je treba interese agrarnih držav spraviti v tako ravnovesje z interesi industrijskih držav, da bo to ravnovesje koristno za oba dela.

Teoretično je ta problem najbolj temeljito obdelal M. Manoilescu v svoji v Parizu l. 1929 izdani razpravi »Teorija protekcionizma in mednarodne trgovine«. Po svojem dokazovanju, ki se dozdnevno ne da izpodbiti, prihaja do zaključka, da je za agrarne države bolje, da drago blago (industrijske izdelke) izdelujejo dražje, kakor da bi ceneno blago (kmetijske pridelke) pridelovale cenejše. Praktična uporaba tega spo-

znanja, ki je dejansko teoretično neizpodbojna, pa zadeva točasno ob težave, ki jih je pač Manolesco kot svoječasni romunski trgovinski minister sam zadostno spoznaval. Težave se začenjajo s tem, da pridelujejo agrarne države dandanes in pač še za dolgo naprej presežke svoje produkcije nad lastno potrebo in da morajo te presežke brezpogojno kamorkoli prodati in kolikor mogoče ugodno vnovčiti. Naravno je, da si hočejo odjemalci teh presežkov s svoje strani zagotoviti v agrarnih deželah tržišče za svoje lastne izdelke in tu nastopi slučaj, da je treba opustiti lastno izdelovanje določenih industrijskih predmetov, da se zagotovi prodaja lastnih kmetijskih presežkov, čeprav bi bilo to izdelovanje v agrarnih državah zaželjeno.

Kako daleč naj gre to opuščanje? Na noben način ne more ostati neomejeno in sicer ne glede množine in ne glede časa. Pozabiti ne smemo, da proizvaja produktivno delovanje v kmetijstvu ob enaki uporabi časa in sile 4.55 krat manj vrednosti kakor v industriji, da se torej po številu zaposlenih v kmetijstvu manj producira, da so agrarne države v donavski kotlini relativno preveč obljudene (na Danskem n. pr. odpade na 100 ha kmetijsko izkoriščane zemlje 32.4 oseb, v Jugoslaviji pa 85.5 oseb, v Romuniji 83, na Ogrskem 61, na Bolgarskem 92) in da nima odvišno prebivalstvo, ki se je poprej v velikem obsegu izseljevalo preko morja, sedaj nobene prilike, delati to še nadalje. Zaradi vseh teh okoliščin so agrarne države prisiljene skrbeti za zaposlitev prirastka kmetijskega prebivalstva. Prirastek je treba odpraviti s kmetov, koristno pa se more uporabiti le v in-

dustrijah. Če pa industrij še ni v zadostni meri, jih je treba šele ustvariti. Predvsem prihajajo tu v poštev take industrije, ki uporabljajo relativno mnogo delovnih sil, n. pr. izsekavanje gozdov, žage, lesne destilerije, ogljarnice, tvornice tanina, dalje rudniki s svojimi stranskimi obrati (valjarnice, plavži, pridobivanje petroleja, rafinerije i. t. d.), ki se morejo v vzhodnih deželah donavske kotline smatrati kot avtohtone industrije. Dalje je kot izrazito domače industrije smatrati vse one, ki predelujejo kmetijske surovine, torej mline, sladkorne tovarne, tovarne za špirit, droži, škrob in dekstrin, pivovarne, sladarne, mlekarne, tovarne za konzerviranje mesa in zelenjave, za predelovanje konoplje, predilnice in tkalnice in podobna podjetja. Slednjič se morajo kot take smatrati industrije za narodno obrambo, ki jih vsaka država po možnosti osnuje zase in si jih morajo ustvariti agrarne države za svoje obrambne namene.

Vse drugo, kar gre preko obsega te industrijske skupine, pa za sedaj za agrarne države donavske kotline ni od neobhodne življenjske potrebe, take ustanovitve, njih izgraditev in pospeševanje se more še odložiti, dokler so agrarne države prisiljene, da v zameno za svoje agrarne produkte sprejemajo industrijske izdelke. Reči bi bilo prav za prav treba: dokler najdejo kupce, ki jim hočejo privoliti tako primerne cene za njihove kmetijske proizvode, da imajo njihovi kmetje dovoljno kupno moč, da si morejo nabavljati industrijske izdelke. Kajti koncem koncev gre za to: Ravnotežje med državami različnih gospodarskih struktur se mora vzpostaviti na ta način, da se zvišajo cene kmetij-

skim pridelkom v agrarnih državah, da morejo le-te sprejeti kolikor mogoče mnogo industrijskih izdelkov. S tem se obrne zgoraj omenjena teza, toda le navidezno, kajti prav za prav je to njena potrditev. Pot do uresničenja take vezave med agrarnimi in industrijskimi državami vodi preko že dovolj razpravljanih preferenčnih, bilateralnih in recipročno popolnoma enakovrednih pogodb, o katerih tu ne bomo dalje govorili. Takim nazorom odgovarja, če je n. pr. Jugoslavija pred kratkim znižala varstveno carino na pluge in nekatere kmetijske stroje in je s tem vedoma preprečila nastanek domače fabrikacije kmetijskih strojev. Jugoslovanska vlada je to storila na eni strani zato, ker je zaščitena domača produkcija dobavljala le manj vredne in drage pluge in ker so morali jugoslovanski kmetje doslej plačevati pri plugu približno za 300 Din višje cene za vsak kos kakor je bila izvirna cena, zaradi česar so nakupovanje takih plugov skoraj popolnoma opustili. Na drugi strani so se morale v trgovinskih pogodbah z zapadnimi industrijskimi državami, da bi se moglo tja prodajati kmetijske presežke Jugoslavije, ravno za kmetijske stroje delati koncesije, ker so ti predmeti nudili industrijskim državam velike možnosti za razširjenje prodajnega tržišča.

Popolnoma enako ravnajo Romunija, Bolgarska in tudi Grčija in bodo tako delale tudi v bodoče, dokler se da le na ta način zagotoviti izvoz lastnih agrarnih presežkov po rentabilnih cenah v Srednjo Evropo.

Uspeh govori jasno za tak postopek, kajti doslej po preferenčnih ugodnostih doseženo izboljšanje gospodarskega po-

ložaja v agrarnih državah je dalo povod za sedanje splošno izboljšanje konjunktura v donavski kotlini, pri čemer nikakor ne podcenjujemo važnosti zaporednih slabih letin v prekomorskih deželah in Rooseveltovega poseganja v agrarno produkcijo Zedinjenih držav. Upoštevamo tudi vlogo oboroževalne industrije pri ustvarjanju točasnega navzgor stremečega gospodarskega položaja, smo pa trdno prepričani o tem, da je izboljšanje položaja kmečkega stanu najvažnejši faktor v konjunktornem izboljšanju. Važnost tega faktorja bi se še povečala, če bi bilo mogoče spraviti cene agrarnim produktom splošno do višine najbolj zaščitene točasne cen v Srednji Evropi s pomočjo 100 odstotnih preferenčnih ugodnosti, kajti potem bi povečana kupna moč kmečkih dežel trajno zvišala prodajne možnosti srednjeevropske industrije, zaposlitev njenega delavstva in obrestovanje kapitala v mnogo večji meri, kakor more sedaj — upamo, da le mimogrede — to storiti oboroževalna industrija. Te možnosti se odpirajo pod pogojem, da bodo industrijske države tudi dejansko dobile v agrarnih državah možnost za prodajo in da ne bodo ondi ovirane z umetnim ustvarjanjem novih industrij. Samo tako se more ostvariti in ohraniti ravnotežje v medsebojni produkciji in samo na ta način more biti koristno za oba dela. Na obeh straneh mora biti uvidevnost in pripravljenost do žrtev za trajno izpopolnitev medsebojnih gospodarskih stikov. Če bi take pripravljenosti pri industrijskih državah kdaj zmanjkalo, potem bodo tudi agrarne države morale ubrati drugačna pota, katerih je mnogo več nego se splošno misli.

Zvezine objave.

Nove vloge pri Zadružni zvezi se obrestujejo od 1. januarja 1937 dalje: proste po 4%, vezane po 4½ %.

Pojasnilo k uredbi o likvidaciji kmetjskih dolgov. Priv. agrarna banka je Glavni zadružni zvezi v Beogradu na njeno vprašanje, v kakšni vrsti se imajo vršiti odpisi v smislu čl. 10 uredbe, odgovorila, da je mnenja, da se imajo na podlagi čl. 10 uredbe o likvidaciji kmečkih dolgov in čl. 2, odst. 4. pravilnika o nadzorstvu pri ugotavljanju razlike, ki se po tretjem odstavku čl. 10 uredbe pokriva z državnimi obveznicami, vršiti odpisi po sledečem redu:

1. vse stvarne rezerve zadruga;
2. polovica deležev in vse druge terjatve nasproti zadrugi onih njenih dolžnikov, katerih dolgove je izročila Priv. agrarni banki;
3. deleži ostalih zadružnikov.

Na vprašanje, kateri deleži prihajajo v poštev za odpis v smislu čl. 10 uredbe, se sporoča, da prihajajo v poštev vsi članski deleži, ki so bili vpisani do dne, ko je stopila v moč uredba o likvidaciji kmečkih dolgov, pa potem takem tudi oni deleži, ki so vpisani po 20. 4. 1932.

Iz našega zadružništva.

Sekcija za živinorejo, ki obstoji pri Glavni zadružni zvezi v Belgradu in ima zastopati interese zadružništva pri izvozu živine, je imela 21. januarja sejo, na kateri je pretresala vprašanje udeležbe zadružništva pri izvozu živine. Po daljši razpravi je sklenila sledečo resolucijo:

- I. Zadružne ustanove so sodelovale

pri izvozu v l. 1936 s svojimi 4.835 zadrugami, v katerih je včlanjeno nad pol milijona zadrugarjev. Ogromna večina teh zadrugarjev so mali kmetje — proizvozniki živine. Z ozirom na to dejstvo ugotavlja Glavna zadružna zveza, da je ravno zadružništvo najmočnejši činitelj kakor za gospodarsko pomoč najširših narodnih kmetijskih slojev, tako tudi za izpopolnjevanje kvalitete naše živine. Zadružništvo je z izvozom živine teh malih proizvoznikov delovalo ugodno na gibanje cen živine. Posrečilo se mu je po podatkih, ki jih ima, da dvigne ceno živini v posameznih krajih za 2—5 Din kg žive vage. Dajalo je pobudo za selekcijsko delo našim kmetom. Največji dobiček je imel torej kmet s tem, da so zadružne ustanove sodelovale pri izvozu živine.

II. Glavna zadružna zveza (sekcija za živinorejo) je sklenila, da podvzame sledeče stvari: 1. za kvalitetno izboljšanje naše živine v svrhu, da bi bilo povpraševanje na inozemskih tržiščih večje; 2. za čim bolj enotno in čim hitrejšo reševanje poslov pri izvozu; 3. na podlagi dosedanjih izkušenj pri izvozu napraviti korake za izvrševanje tega posla s čim manjšimi pogreškami.

III. Glavna zadružna zveza apelira na vse merodajne činitelje, da zadružništvu pomagajo pri tem stremljenju, ki je v največjem interesu malih proizvoznikov kmetov in v interesu vsega našega izvoza in ugleda na inozemskih tržiščih.

Gospodarstvo.

Dohodki bodočih kmetijskih zbornic. Ministrski svet je odobril uredbu o ustanovitvi kmetijskih zbornic. Glavni dohodek zbornic bo obstojal iz dokla-

de na zemljiški davek, ki se bo po sklepu zbornice pobirala do višine 5%. V prejšnjih načrtih je bila določena višja mera na to doklado. Preračunali so, da bo posamezna zbornica potrebovala na leto za izvrševanje svojih nalog okoli 400.000 Din. Ako se vzame za podlago 5% doklada na zemljarino, bo znašal donos doklade mnogo več, tako n. pr. v dravski banovini nad 1 milijon Din, v savski in dunavski banovini pa celo nad 3 milijone Din. Načrt vsebuje možnost, da se lahko posamezne banovinske zbornice združijo. Očividno je ta določba privzeta zato, da se zniža doklada na zemljarino. Lastniki kmetijskih in gozdnih posestev, ki plačujejo zemljarino, bodo obvezni člani zbornice, fakultativno članstvo pa bodo lahko dosegli zakupniki in uživalci kmetijskih in gozdnih posestev, čebelarji, ribiči in gojitelji živine. V vsakem primeru pa se za pridobitev članstva v zbornici zahteva, da je kmetijstvo dotičniku glavni poklic. V zbornice pošljejo svoje delegate tudi zadružne zveze, če imajo na področju dotične banovine vsaj 100 zadrug, dalje kmetijske družbe, če imajo vsaj 50 podružnic in najmanj 10.000 članov. Nadaljnje delegate odpošljejo v kmetijske zbornice združenja agronomov, veterinarjev in kmetijskih strokovnjakov. Vse te organizacije pa ne bodo plačevale zbornici nobenih prispevkov.

Čekovne vloge iz Slovenije pri Poštni hranilnici. Čekovne vloge pri Poštni hranilnici, ki se nič ne obrestujejo, so se ob koncu leta 1936 dvignile na 1.466,6 milijonov Din (brez hranilnih vlog). Ob koncu leta 1935 so znašale 1.179 mili-

nov Din. Samo pri podružnici Poštne hranilnice v Ljubljani so konec lanskega leta znašale brezobrestne čekovne vloge vsoto 210,8 milijonov Din. V zadnjih štirih letih izkazujejo čekovne vloge pri Poštni hranilnici sledeče gibanje (v milijonih Din):

	vse ček. vloge skupaj	od tega v Ljubljani
1931	799,6	142,5
1934	1139,9	184,1
1935	1179	196,4
1936	1466	210,8

V primeri z letom 1931 so se torej čekovne vloge pri vseh podružnicah Poštne hranilnice dvignile za 666,4 milijone Din, v primeri z letom 1935 pa za 287. Pri podružnici v Ljubljani so od leta 1931 narastle za 68,5 milijone Din, v primeri z l. 1935 pa za 14,4 mil. Din.

Predlog zakona o življenjskih potrebščinah kakor tudi pravilnik za izvrševanje tega zakona je izdelalo ministristvo socialne politike. Načrt zakona in pravilnik je dostavljen raznim ministristvom v proučevanje.

Literatura.

Opozoritev. Opozarjamo vse naše včlanjene zadruge na pravkar izišlo knjigo »Taksak«, ki vsebuje vse predpise zakona o taksah z obširnimi komentarjem v najpopolnejši obliki in v izčrpnem obsegu. V njej se nahajajo vsa taksna določila in pojasnila ministristva za finance, ki se nanašajo na zadružno poslovanje. Knjiga obsega 936 strani in stane 260 Din, s poštnino 5 Din več. Naroča se v knjižni založbi tiskarne »Merkur« v Ljubljani, Gregorčičeva ul. 23.

Redni občni zbor Kmetijskega društva v Mošah, r. z. z. o. z., se bo vršil dne 7. marca 1937 takoj po jutranji maši v Društvenem domu v Smledniku. Dnevni red: 1. Poročilo načelstva in nadzorstva. 2. Odobritev računskega zaključka za l. 1936. 3. Volitev načelstva. 4. Volitev nadzorstva. 5. Slučajnosti.

Redni letni občni zbor Kmetijske strojne zadruge za Pevno in okolico, r. z. z. o. z., se bo vršil dne 28. februarja 1937 v hiši načelnika g. Jurija Porente. Dnevni red: 1. Poročilo načelstva in nadzorstva. 2. Odobritev računskega zaključka za l. 1936. 3. Volitev načelstva in nadzorstva. 4. Slučajnosti.

Občni zbor Kmetijske strojne zadruge v Retečah pri Škofji Loki, r. z. z. o. z., se bo vršil dne 28. februarja 1937 ob 3 popoldne v Društvenem domu. Dnevni red: 1. Poročilo načelstva. 2. Poročilo nadzorstva. 3. Odobritev računskega zaključka za l. 1936. 4. Volitev načelstva. 5. Slučajnosti.

Občni zbor Nabavne in prodajne zadruge v Rečici pri Laškem, r. z. z. o. z., se bo vršil dne 7. marca 1937 ob 3 popoldne v šoli v Rečici. Dnevni red: 1. Poročilo načelstva in nadzorstva. 2. Odobritev računskega zaključka za leto 1936. 3. Volitev načelstva. 4. Volitev nadzorstva. 5. Sprememba pravil. 6. Slučajnosti.

Občni zbor Električno strojne zadruge v Sorici, r. z. z. o. z., se bo vršil dne 7. marca 1937. Dnevni red: 1. Čitanje in odobrenje zapisnika o zadnjem obnem zboru. 2. Poročilo načelstva in nadzorstva. 3. Odobritev rač. zaključka za l. 1936. 4. Volitev načelstva. 5. Volitev nadzorstva. 6. Poročilo o izvršeni reviziji. 7. Slučajnosti.

Redni občni zbor Živinorejske zadruge v Selcih, r. z. z. o. z., se bo vršil 14. marca 1937 ob 7 zjutraj v dvorani Krekovega doma v Selcih. Dnevni red: 1. Čitanje zapisnika zadnjega obč. zbora. 2. Poročilo načelstva. 3. Odobritev računskega zaključka za l. 1936. 4. Volitev načelstva. 5. Čitanje revizijskega poročila. 6. Slučajnosti.

Redni občni zbor Hranilnice in posojilnice v Selcih, r. z. z. n. z., se bo vršil dne 14. marca 1937 ob 3 popoldne v prostoru Hranilnice in posojilnice v Selcih. Dnevni red: 1. Poročilo načelstva in računskega pregledovalca. 2. Odobritev računskega zaključka za l. 1936. 3. Revizijsko poročilo. 4. Volitev načelstva. 5. Volitev računskih pregledovalcev. 6. Slučajnosti.

Redni letni občni zbor Kmetijske strojne zadruge v Savljah, r. z. z. o. z., se bo vršil dne 7. marca 1937 ob 10 dopoldne v tajniških prostorih v Klečah št. 23. Dnevni red: 1. Poročilo načelstva in nadzorstva. 2. Odobritev računskega zaključka za l. 1936. 3. Volitev načelstva. 4. Volitev nadzorstva. 5. Slučajnosti.

Občni zbor Vodovodne zadruge Stara vas-Dobračeva, r. z. z. o. z., se bo vršil dne 7. marca 1937 ob 1 popoldne pri g. Ivanu Zajcu. Dnevni red: 1. Čitanje zapisnika zadnjega obč. zbora. 2. Poročilo načelstva. 3. Poročilo nadzorstva. 4. Odobritev računskega zaključka za l. 1936. 5. Volitev novega odbora. 6. Slučajnosti.

41. redni občni zbor Kmetijske zadruge v Starem trgu pri Ložu, r. z. z. o. z., se bo vršil dne 14. marca 1937 ob 14.30 v prostorih Kmetijske zadruge v Starem trgu. Dnevni red: 1. Čitanje in odobritev zapisnika o zadnjem obč. zboru. 2. Čitanje revizijskega poročila. 3. Čitanje, razlaga in odobritev računskega zaključka za poslovno l. 1936. 4. Poročilo načelstva. 5. Poročilo nadzorstva. 6. Volitev štirih članov načelstva. 7. Volitev treh članov nadzorstva. 8. Slučajnosti.

Občni zbor Mizarske zadruge v št. Vidu nad Ljubljano, r. z. z. o. z., se bo vršil dne 28. februarja 1937 ob 9 dopoldne v zadrugnih prostorih. Dnevni red: 1. Čitanje zapisnika o zadnjem obnem zboru. 2. Poročilo načelstva in nadzorstva. 3. Odobritev računskega zaključka za poslovno leto 1936. 4. Volitev načelstva in nadzorstva. 5. Slučajnosti.

Občni zbor Kmetijskega društva v št. Vidu nad Ljubljano, r. z. z. o. z., se bo vršil dne 7. marca 1937 ob 7 v mali dvorani Ljudskega doma v št. Vidu. Dnevni red: 1. Čitanje zapisnika zadnjega obnega zbora. 2. Poročilo načelstva in nadzorstva. 3. Odobritev računskega zaključka za l. 1936. 4. Dopolnilna volitev načelstva. 5. Volitev nadzorstva. 6. Slučajnosti.

25. redni občni zbor Elektro-strojne zadruge v Šmarci, r. z. z. o. z., se bo vršil dne 28. februarja 1937 ob 3 popoldne v pisarni zadruge v Šmarci št. 3. Dnevni red: 1. Čitanje zapisnika zadnjega obnega zbora. 2. Poročilo načelstva in nadzorstva. 3. Čitanje revizijskega poročila. 4. Odobritev računskega zaključka za l. 1936. 5. Predlogi in slučajnosti.

Redni občni zbor Kmetijskega društva za št. Janž in okolico, r. z. z. o. z., se bo vršil dne 19. marca 1937 v cerkveni dvorani. Dnevni red: 1. Čitanje zapisnika zadnjega obnega zbora. 2. Poročilo načelstva in nadzorstva. 3. Čitanje revizijskega poročila. 4. Odobritev računskega zaključka za l. 1936. 5. volitev načelstva in nadzorstva. 6. Slučajnosti.

Redni občni zbor Živinorejske selekcijske zadruge v št. Juriju pri Grosupljem, r. z. z. o. z., se bo vršil dne 28. februarja 1937 ob 10 dopoldne v društveni dvorani. Dnevni red: 1. Čitanje zapisnika zadnjega obnega zbora. 2. Odobritev računskega zaključka za l. 1936. 3. Poročilo načelstva in nadzorstva. 4. Poročilo o mlečni kontroli in rodovniško poročilo. 5. Poročilo blagajnika o šestletnem delovanju. 6. Slučajnosti.

Redni občni zbor Kmetijske nabavne in prodajne zadruge v Šmartnem na Paki, r. z. z. o. z., se bo vršil dne 28. februarja 1937 ob 8 dopoldne v dvorani tukajšnje hranilnice in posojilnice. Dnevni red: 1. Poročilo načelstva in nadzorstva. 2. Odobritev računskega zaključka za l. 1936. 3. Čitanje revizijskega poročila. 4. Volitev nadzorstva. 5. Slučajnosti.

Redni občni zbor Kmetijskega društva v Trbojah, r. z. z. o. z., se bo vršil dne 21. marca 1937 ob 10 dopoldne v župnišču v Trbojah. Dnevni red: 1. Poročilo načelstva in nadzorstva. 2. Odobritev računskega zaključka za leto 1936. 3. Volitev nadzorstva. 4. Slučajnosti.

Redni letni občni zbor Kmetijskega društva v Voklem, r. z. z. o. z., se bo vršil 28. februarja 1937 ob pol 10 dopoldne v šoli v Voklem. Dnevni red: 1. Čitanje zapisnika zadnjega obč. zbora. 2. Odobritev računskega zaključka za l. 1936. 3. Volitev nadzorstva. 4. Slučajnosti.

Občni zbor Lj. gospodarske zadrage v Zagorju, r. z. z. o. z., se bo vršil dne 28. februarja 1937 ob 1/3 popoldne v Zadrugnem domu v Zagorju. Dnevni red: 1. Čitanje revizijskega poročila. 2. Poročilo načelstva. 3. Poročilo nad-

zorstva. 4. Odobritev rač. zaključka. 5. Volitev načelstva. 6. Volitev nadzorstva. 7. Slučajnosti.

Občni zbor Čevljarske gospodarske zadrage v Žireh, r. z. z. o. z., se bo vršil dne 14. marca 1937 ob 13. pop. v zadrugnih prostorih. Dnevni red: 1. Poročilo načelstva in nadzorstva. 2. Odobritev računskega zaključka za l. 1936. 3. Volitev načelstva. 4. Volitev nadzorstva. 5. Sprememba pravil. 6. Slučajnosti. — Računski zaključek in bilanca za leto 1936 sta vsem članom na vpogled v zadrugni pisarni.

Gospodarska zveza v Ljubljani notira naslednje cene: Tomaževa žlindra baza 18% Din 134.—; rudninski superfosfat v vrečah po 50 in po 100 kg a Din 102.—; kalijeva sol po 100 kg Din 150.—; kostni superfosfat Din 125; apneni dušik v pločevinastih bobnih Din 200.—; apneni dušik v papirnatih vrečah Din 187.—; kostna moka Din 100.—; nitrofoskal v vrečah Din 145.—; klajno apno Din 275.—; lanene tropine Din 2.—; modra galica Din 5.40; žveplo Din 2.60. Pri vagonem odjemu so cene za gnojila in cement znatno nižajo na franco vsaka postaja. Mlatilnice s tresali in reto Din 4.100.—; slamoreznice Din 1.700—2.000; čistilnik 10 sit 1.500 Din; plugi Lesce Din 880—995; repo-

reznica M. R. Din 550; trijerji Din 2.000 do 3.500; mlatilnice na ročni pogon Din 2.200; robkači Din 900; sadni mlini Din 1.400—1.700; brzoparilniki Din 1.050 do 2.800; kosilni stroji Din 2.000; travniške brane z zvezdnatimi členki 900 Din; travniške brane z jeklenimi špicami Din 800; patent motike »Rapp« Din 70.—. Nitrofoskal, apneni dušik pri najmanjšem odjemu 5000 kg franko vsaka postaja. Modra galica pri vagonem odjemu po konkurenčni ceni.

Manufakturo vseh vrst po ugodnih cenah tudi proti plačilu s hranilnimi knjižicami članic »Zadružne zveze« nudi Oblačilnica za Slovenijo v hiši Gospodarske zveze.